

Radikaliseringens gåder

Torben Rugberg Rasmussen

Både i medierne, i den politiske debat, i den videnskabelige verden, i efterretningstjenesten og i den brede befolkning har der de sidste 10 år eksisteret en betydelig og naturlig opmærksomhed på islamisk radikalisme. Radikalisme har imidlertid ikke nogen speciel tilknytning til islam. Både som tænkeform eller ideologi og som tankens eller ideologiens forlængelse som voldelig handling finder vi derimod en række forskellige radikalismer. I Europas nyere historie finder vi således både højreradikalisme, venstreradikalisme og noget sådan som dyreværnsradikalisme.

Interessen for den islamiske radikalisme handler både om at forstå den som kulturel, religiøs og politisk fænomen og om at udvikle strategier til at forebygge og bekæmpe radikaliseringen. Disse to spørgsmål er selvsagt tæt forbundne og lader sig ikke alene besvare med udgangspunkt i viden og faglig indsigt, der har religion eller islam som omdrejningspunkt. Tværtimod er der en tendens til, at religion og islam tillægges en forklaringsværdi, der på et og samme tidspunkt påstår, at forklaringen på den islamiske radikalisering skal findes inden for religionen selv, samtidig med at andre mulige faktorer sløres eller underbelyses.

Siden al-Qaidas terrorangreb d. 11. september 2001 og med forøget intensitet efter bombeangrebene i Madrid og London i henholdsvis 2004 og 2005 er der både i den politiske debat, i medierne, i den brede offentlighed og i den akademiske verden blevet sat fokus på fænomenet islamisk radikaliserings, islamisk terrorisme, radikal islam eller blot "radikaliserings".

Der er to sammenhængende eller indbyrdes forbundne spørgsmål eller dimensioner i denne interesse for islamisk radikaliserings.

Hvorfor radikaliserings?

For det første spørgsmålet: Hvorfor? Hvordan skal vi besvare radikaliserings gåder? Hvad er forklaringen på, at der i muslimske miljøer rundt omkring verden ikke blot findes en radikal ideologisk, politisk eller religiøs funderet kritik af Vesten, USA og moderne værdier, men grupper eller enkeltpersoner, der er villige til at sætte handling bag ordenes kritik og aktivt medvirke til terror? Eller mere specifikt i forhold til de såkaldte "home grown", "hjemmedyrkede" eller europæiske eksponenter for den radikale islamisme: Hvad er forklaringen på, at tilsyneladende velintegrerede, veluddannede unge europæere bliver tiltrukket af en voldelig og radikal terrorisme - f.eks. en terrorisme, der påberåber sig islam, Guds vilje eller forpligtelsen på at realisere Guds frelsesplan som retfærdiggørelse af deres handlinger?

Eller endnu mere specifikt: Hvornår, hvorfor og hvordan radikaliseres unge, der er vokset op i et vestligt demokrati, i en sådan grad, at de er villige til at støtte eller aktivt udøve vold imod deres landsmænd, medborgere eller medmennesker?

Disse spørgsmål har alle en åbenbar relevans og lader sig hverken reducere til hysteri, til islamofobi, til alarmisme eller til klapjagt på muslimer i al almindelighed. Dels lader den angst, usikkerhed og forbitrelse, som den radikale islamisme har givet anledning til, sig hverken bortforklare eller harmløsgøre som hysteri eller som udbrud af en i den brede befolkning latent islamofobisk disposition. Dels er den trussel mod liv, velfærd og moderne værdier, som den

radikale islamisme repræsenterer, i lige så høj grad rettet mod muslimer som mod ikke-muslimer.

Det gælder både den radikale islamisme, der har sat sine blodige spor i Europa og Vesten, men også den radikale islamisme, der op igennem 1980erne og -90erne kom til udtryk i form af systematisk og ofte usædvanlig brutaliseret terrorvirksomhed i muslimske lande. Ofrene for den radikale islamisme, der f.eks. hørte til dagens orden i Ægypten og Algeriet op igennem 1980erne og begyndelsen af -90erne, var ikke primært vesterlændinge, men derimod henholdsvis ægyptiske og algeriske landsmænd, hvoraf langt hovedparten var muslimer.

Radikalismens bærende dikotomier

Det er vigtigt at understrege, at denne betoning af, at den radikale islamisme i sin tænkning og voldsanvendelse ikke skelner mellem muslimer og ikke-muslimer, ikke blot er en retorisk figur, der er bestemt af politisk og moralsk korrekthed. Pointen er derimod, at udgangspunktet for den radikale islamisme er en tænkning, hvor spørgsmål om tro, om konfessionelt tilhørsforhold og dermed opdelingen af verden i muslimer og ikke-muslimer er ophævet eller underordnet to mere potente dikotomier.

Den første dikotomi refererer til et modsætningsforhold mellem en absolut god og absolut ond verden, mellem er verden, der diagnosticeres eller udlægges som en systemfejl og skandale, og som derfor bør bekæmpes, og en verden, hvor de fejl, uretfærdigheder og dårligdomme, der er afsættet for at kategorisere den foreliggende verden som ond, er elimineret.

I forhold til denne dikotomi spiller spørgsmål om konfessionelt tilhørsforhold eller religiøs selvforståelse ikke nogen rolle. Kampen står derimod mellem aktører, der repræsenterer den udlovede eller programsatte ny tid, og aktører, der i deres vantro, uvidenhed eller blindhed først og fremmest repræsenterer den foreliggende verdens fejlkonstruktion og dermed udgør en modstand, forsinkelse eller udsættelse af det godes virkeliggørelse.

Den anden dikotomi handler om engagement eller om villigheden eller beredskabet til at gå til "ondets rod" eller det, der i sidste instans fremstår som

årsagen til eller forklaringen på et givent onde – in casu en verden eller virkelighed, der lader sig diagnosticere som ond, som en fejlkonstruktion eller som en dæmonisk blindgyde. Selve ordet "radikal" kommer således af det latinske ord "radix", der netop betyder "rod".

Også her er skanderingen af verden i muslimer og ikke-muslimer ophævet. Den er netop underordnet et mere potent spændingsforhold, nemlig mellem en identitet, tilværelsesorientering eller ageren i verden, der er karakteriseret ved rutine, vanebestemthed, kraftesløshed, overfladiskhed og mangel på heroisme, og en tilværelsesorientering, der i eksplicit modsætning hertil henter sin attraktion ved handlingens radikalitet og heroisme. Bruddet med, spejlingen i eller angsten for alle former for mainstream er således en del af radikaliseringens logik og attraktion. Eller med andre ord: Radikaliseringen forudsætter lige som alle andre former for elite- eller avantgardetænkning en masse eller mainstream, som man både kan distancere sig fra, spejle sin egen radikalitet i, men samtidig frelse.

Hvor den muslimske mainstream set i dette perspektiv lever et overfladisk og uegentligt liv på fjendens præmisser, gør den radikale islamist krav på en kvalitativ dybere adgang til virkeligheden. Udgangspunktet er således en påstand eller forestilling om en erkendelsesmæssig privilegeret adgang til virkeligheden. Dels går han til ondets rod eller ophav. Dels hævder han en messiansk eller seeragtig adgang til den udlovede ny tid. Dels hævder han bag den muslimske mainstreams fremmedgjorthed, forræderi eller misforståede accept af den foreliggende verden at kunne se en dybere og mere autentisk islam, dvs. en islam, der midlertidigt er holdt nede, undertrykt, gjort tavs eller impotent, men som når som helst kan antændes eller reaktiveres.

Forestillingen eller påstanden om en erkendelsesmæssig privilegeret position suppleres af påstanden om en moralsk privilegeret position. Denne moralske privilegerede position knytter sig til den specifikke handling. For det første frigør den radikale islamist sig i handlingen fra den overfladiskhed, pragmatisme og mangel på storhed og heroisme, der karakteriserer massen eller den muslimske mainstream. Han - som det hedder som et mantra i brede kredse – "gør en forskel". Måske består hans identitet lige frem i at gøre eller skulle gøre en forskel. Angsten for ikke at gøre en forskel, men i stedet blive indfanget af alle former for rutine, almindelighed eller hverdagslig ageren er med andre ord indbygget i handlingens attraktion,

For det andet indebærer handlingen både en forestilling om at eliminere "ondets rod", en forestilling om via den radikale handling at kunne vække eller antænde massernes midlertidigt slumrende eller glemte "muslimskhed" og en forestilling om på denne måde at kunne katalysere overgangen til den udlovede ny tid. Den destruktive eliminering af ondets rod tjener således som fødselshjælper i forhold til at realisere den udlovede ny tid.

Den afgørende heroisme eller påstand om moralsk overlegenhed refererer imidlertid til handlingens uegennyttighed eller tilsidesættelse af selvet – i sidste instans den radikale islamists eget liv. Indbygget i handlingens attraktion finder vi således en attraktion, der har selvopofrelsen eller glæden ved at stille sit eget liv til rådighed for realiseringen af den udlovede ny tids absolutte kvaliteter, som bærende dimension.

Hvad med islam?

I sit bærende fundament har disse tænkeformer ikke nogen speciel affinitet til islam. Tænkningen findes i en række forskellige ideologiske, politiske og religiøse varianter. Der er således ikke nogen grund til at formulere et generalangreb på islam med henvisning til den islamiske radikalisme eller til at hævde, at vi her står ansigt til ansigt med det ultimative bevis på, at islam i sit bærende teologiske fundament bærer på en systemfejl eller en indbygget uforenelighed med moderne humanistiske værdier. Ikke mindst efter terrorangrebene i New York og Washington i 2001 cirkulerede der anklager vendt mod af islam modeleret over denne model, men tydeligvis er synspunktet og dermed den diffuse mistænkeliggørelse af islam, der er indeholdt heri, under hastig afvikling.

Omvendt er der ingen grund til at bortforklare den radikale islamisme som et vildskud i forhold til islams "sunde rod" eller som en "misforstået islam", der skyldes, at den radikale islamisme først og fremmest bæres frem eller tros på af personer, der er autodidakter eller glade amatører i forhold til omgangen med islams religiøse korpus. Islam er hverken skyld i, forklaringen på eller årsagen til radikaliserings af islam, men et lige så selvfølgelig element i det teologiske, ideologiske og politiske felt, som islam spænder over, som f.eks. Thomas Münzers radikale og voldelige protestantisme er en del af den kristne tradition og historie, og de jødiske zeloter er en del af den jødiske tradition og historie.

Religionshistorisk er dette synspunkt ukontroversielt eller en banalitet, og der er ingen grund til at hævde en særstatus for islam og de forskellige strømninger, udspaltninger og traditioner, der knytter sig hertil, på dette punkt.

At vi bag eller indlejret i den radikale islamisme finder tænkeformer, der forbinder den med andre former for religiøs, politisk eller kunstnerisk radikalisme, betyder således ikke, at selvforståelsen som muslim, ambitionen om at frelse de muslimske masser, forestillingen om at agere på vegne af Gud og udlovingen af en kvalitativ ny tid styret via Guds love er skin, bedrag eller forstillelse, dvs. omsvøb i forhold til en ren og i sit væsen sund kerne. Det samme gælder i forhold til det ritualiserede set up, brugen af bøn som motivation eller som middel til en sjælelig hærdelse, storforbruget af referencer til eller skriftbeviser fra den til rådighedsstående muslimske kanon osv. Også her er den religiøse prægning funderet i muslimske tænkeformer åbenbar.

Pointen er selvsagt, at den radikale islamisme er en svært gennemskuelig, men særdeles potent legering af ideer og tænkeformer hentet fra forskellige kontekster. Bag den i egen selvforståelse rene handling finder vi med andre ord en højst uren eller bastardiseret ideologisk eller diskursiv fundering. Dels finder vi elementer - verdensforagten, forløsningstænkningen, opdelingen af verden i en absolut ond nutid eller samtid og en absolut god fremtid - der peger i retning af gnostiske ideer. Dels finder vi - f.eks. i form af hadet til eller angsten overfor alle former for masse, middelmådighed og betoningen af betoningen af handlingens heroisme - ekkoer fra nietzscheanske forestillinger om overmenneskets suveræne skaberkraft og "det sidste menneskes" tab af alle præferencer for storhed og autentisk liv. Det er denne suveræne kraft, der er blevet transformeret fra kunstens domæne til politikens. Dels finder vi betydningslag, der i forskellige grader af synlighed afspejler et identitetspolitisk udgangspunkt. Det gælder både i forhold til kritikken af den vestlige eller moderne samfundsordens karakter af systemfejl og med hensyn til ambitionen om "at gøre en forskel".

Endelig finder vi selvsagt lag på lag af tankeformer, betydningsfragmenter og teologiske brokker, der er hentet fra en muslimsk tradition.

Hvordan skal vi forebygge eller bekæmpe radikalismen?

Man kan blive helt febril over radikaliseringens gåde eller gåder. Besvarelsen af de mange spørgsmål, som den radikale islamisme rejser, er imidlertid først og fremmest interessant i perspektivet: Hvordan skal vi modvirke, forebygge eller bekæmpe den radikale islamisme?

Eller mere konkret: Hvordan skal moderne, liberale, åbne og demokratiske stater håndtere truslen fra den radikale islamisme og andre former for politisk eller religiøs radikalisme uden at åbenheden, demokratiet, moderniteten og den selvfølgelige liberalisme i religiøs, kultur og livsstilmæssig henseende sættes over styr?

Eller endnu mere konkret: Hvordan spotter eller lokaliserer man – som medborger, som myndighedsperson eller som efterretningstjeneste - en radikal islamist, før han eller hun omsætter radikalismens voldspotentiale til konkret handling? Hvad er de typiske symptomer på en radikal islamist in spe? Findes sådanne symptomer, lader de sig meningsfuld skelne fra almindelig religiøs fordybelse eller muslimsk retskaffenhed eller bliver den radikale islamist først synlig i kraft af handlingens radikalitet og den i egen selvforståelse opbyggelige kaoskraft, der her sættes fri?

Også disse spørgsmål har alle en nærmest anmassende relevans. Og heller ikke de lader sig reducere til hysteri, til islamofobi eller til en klapjagt mod muslimer orkestreret af det politiske højres forskellige artikulationer af kritik, modstand eller reservation over for islam. Tværtimod er de selvfølgelige reaktioner på en islamisk radikaliseringsproces, der langt fra praktiserer vilkårlig vold, men som bærer på en forestilling om, at Vesten, Danmark og landene i EU er legitime slagmarker og legitime mål for angreb.

Omvendt kan det ikke nægtes, at den angst, usikkerhed og forbitrelse, som den radikale islamisme har givet anledning til i kombination med en i hvert midlertidig mangel på valid viden om radikaliseringsprocessen indebærer en indbygget risiko for, at den stadigt mere selvfølgelige accept eller anerkendelse af muslimer som en integreret del af de europæiske samfund svækkes af en mere eller mindre diffus disrespekt eller mistænkeliggørelse.

Hvem ved hvad?

Det er evident, at spørgsmålet om, hvordan radikalisering skal forebygges eller bekæmpes kaster en række spørgsmål tilbage til spørgsmålet om radikaliseringens årsager og organisering. Spørgsmålene - Hvorfor radikalisering? Og "Hvordan skal vi forebygge eller bekæmpe den" - er med andre ord internt forbundne. En så nogenlunde effektiv eller troværdig forebyggelsesstrategi forudsætter således en så nogenlunde valid eller troværdig viden om, hvordan radikaliseringsprocessen foregår, hvem den typiske radikale islamist er, hvordan terroren organiseres osv.

Det er ligeledes klart, at vi befinder os indenfor et problemfelt, der spænder over en række forskellige fag eller vidensfelter - f.eks. religion, islamologi, historie, samfundsfag, psykologi, antropologi, filosofi, pædagogik, massemediekundskab osv. Selvom besvarelsen af radikaliseringens gåder i meget høj grad er blevet et anliggende for folk med professionel indsigt i islam og i særdeleshed den islam, der ofte benævnes som politisk islam, islamisme eller islamske fundamentalisme, forudsætter en forståelse af radikaliseringen og ambitionen om at forebygge radikalisering viden fra en række forskellige fag eller vidensfelter.

Selvom man har styr på det politiske, filosofiske og teologiske repertoire, som islamismen i sine forskellige variationer spænder over, sidder man ikke nødvendigvis inde med en viden, der er i stand til at forklare radikaliseringen og det aktive voldsberedskab, der knytter sig hertil. Tværtimod er der en indbygget risiko for, at religion tillægges en for stor betydning eller forklaringsværdi, og at faktorer i radikaliseringsprocessen, der kun marginalt har med religion at gøre, underbelyses.

Eller mere konkret: Tydeligvis befinder vi os inden for et område, der både forudsætter viden om religion, viden om islam, viden om den historiske og politiske kontekst, som den radikale islamisme er indlejret i, viden om mulige socioøkonomiske motiver til radikalisering, viden om finansieringen af den radikale islamismes netværk, viden om radikalisering forstået som et - måske mislykket - moderne eksistentiel-psykologisk identitetsprojekt osv. Disse vidensfelter har alle en umiddelbar relevans i forhold til at besvare radikaliseringens gåde eller gåder, men er ikke nødvendigvis en del af den islamkyndiges faglige ballast.

Hertil kommer viden om internettets mulige rolle - f.eks. i form af de mange åbne eller krypterede hjemmesider med radikal islamistisk propaganda, heroiske sange og videoer af rituelle de-capitationer. Hvilken effekt har disse hjemmesider i forhold til radikaliseringsprocessen? Hvordan skal man forstå forbruget heraf, der i sine mest bizarre udtryk - f. eks. form af de rituelle de-capitationer - mest er sammenlignelige med forbruget af og den fascinationsværdi, der knytter sig til voldspornografi. Er der en målbar effekt eller er der snarere tale om quasi-seksuel stimulering, som man af moralske eller smagsmæssige årsager kan misbillige eller opfatte som klam eller pervers, men som næppe i sig selv forklarer radikaliseringen.

Hertil kommer behovet for viden af mere pædagogisk, didaktisk eller kommunikativ art knyttet til ambitionen om at forebygge eller bekæmpe radikalisering, og viden, der ikke blot ser radikalisering som en konsekvens af "undersocialisationen", men som åbner perspektivet for forklaringsmodeller, der i højere grad implicerer "oversocialisation". Tydeligvis er der således en tendens til at abonnere på forklaringsmodeller, der i forskellige varianter handler om underskud eller mangler i socialisationsmæssig henseende, hvorimod radikaliseringspotentialer, der i højere grad handler om "oversocialisation" - f.eks. i form af en rigid følelses- eller adfærdsregulering eller en indpodning af stereotype eller konforme værdier og orienteringsmønstre - lades ude af betragtning.

I betragtning af den foragt eller undsigelse af alle former for muslimsk mainstream, der artikuleres i den radikale islamisme, forekommer denne sammenhæng underbelyst. Hvilken rolle spiller f.eks. elementære psykologiske størrelser som pinlighed og skamfuldhed i forhold til radikaliseringen? Det kunne f. eks. være en pinlighed over for familien, det nære miljø eller den muslimske mainstream, der er funderet i oplevelsen af et mere eller mindre skingert modsætningsforhold mellem en idealiseret forståelse af islam, den muslimske kultur og det tabte hjemland og en livsførelse, der først og sidst handler om at tjene penge, om simpelt og underlødigt forbrug, om en højnelse af familiens status via børnenes uddannelse og sociale avancement og et eklatant underskud på stil og dannelse.

Eller med et andet eksempel: Hvordan håndterer man egentlig forpligtelsen på at være loyal over for sin familie, familiens kulturelle og religiøse værdier og dermed et eventuelt både klichefyldt, negativt og fordomsbelastet syn på moderne vestlige samfund, når man samtidig og med den største selvfølgelighed tager del i det samfundets kulturelle og seksuelle frihedsgrader og i stedet for at se den negative kliche om det fordomsfyldte og moralsk underlødige samfund først og fremmest ser et

samfund, der mere eller mindre automatisk stiller en række sociale, uddannelsesmæssige og økonomiske ydelser til rådighed for sine borgere.

Heri ligger ikke nødvendigvis et radikaliseringspotentiale, men det markerer behovet for psykologisk eller kognitivt at kunne administrere kompleksitet og ambivalens. Det kan den radikale islamist tydeligvis ikke. Tværtimod er den radikale handling et anslag på alle former for ambivalens eller mellemting. Der er gode og onde, venner og fjender, heroisk kraft og småborgerlig kraftesløshed, guds vej eller vejen til fortabelse osv. Ambivalens eller mellempositioner er systematisk fraværende.

Mænd, sex og storbarmede jomfruer

Som et yderligere aspekt af behovet for tværfaglig viden om islamisk radikaliseringsring kunne man hævde et behov for en viden, der gør det muligt at belyse, hvorfor den radikale islamisme næsten eksklusivt er et fænomen, der knytter sig til unge eller yngre mænd. Religiøs vækkelse og forpligtelsen på en livsstil og personlig dyd og retskaffenhed forankret i islams autoritative tekster finder man både blandt mænd og kvinder. Det samme gælder med hensyn til udsigelsen af mere eller mindre radikal, hadsk, uforsonlig og misforstået kritik af Vesten og moderne kultur og livsstil, men tydeligvis er der en massiv overrepræsentation af unge eller yngre mænd blandt de organisationer, netværk eller selvbestaltede celler, der står bag den radikale eller militante islamisme.

Den platte forklaring på denne maskuline overrepræsentation går ofte via henvisninger til Koranens beskrivelse af de 72 storbarmede, sortøjede og permanent tilrådighedstående jomfruer, der venter de retfærdige i Paradisets haver. Påstanden er, at martyriet er en genvej hertil, og at den radikale islamist således ofrer sit eget liv med henblik på at kunne udveksle denne gave med en evig seksuel lykketilstand i Paradis.

Der er ingen grund til at abonnere på denne forklaringsmodel. Tværtimod er den både plat, fordi den forudsætter en i det jordiske liv undertrykt og evt. pervers mandlig seksualitet, fordi den reducerer komplicerede religiøse eller eksistentielle anliggender til seksuelle behov, og misvisende, fordi den forudsætter, at rationalet bag den radikale handling dybest set refererer til et personligt behov for frelse eller seksuel lyksalighed.

Sådan forholder det sig næppe: For det første udgår den radikale islamisme fra en religiøs diskurs eller fromhedspraksis, der er præget af puritanske idealer, og der er ingen grund til at hævde, at der bag denne fromhedspraksis lader sig lokalisere et kraftfelt af fortrængte drifter, der enten disponerer den enkelte for mytens seksualiserede betydningshold, eller som i kraft af fortrængningen må finde et perverst eller aggressivt afløb.

For det andet er heroismens og selvopofrelsens attraktion hverken af seksuel art eller et spørgsmål om en individuel behovstilfredsstillelse. Derimod refererer heroismen til et ideal om uselvisk, uegennyttigt og så at sige tømt for egne behov at stille sig til rådighed for et projekt, der baner vejen for en kvalitativ ny tid, hvis absolutte kvaliteter kommer alle til gode. Den radikale handling er netop uselvisk og uegennyttig baseret på en forestilling om at befri eller frelse de muslimske masser og evt. hele menneskeheden fra den aktuelle tilstand af undertrykkelse og bedrag.

Radikalisme som intellektuel dumhed

Det er lettest at afvise islamisk radikalisme og andre former for religiøs eller politisk radikalisme legalistisk, dvs. med reference til en lov. Det kan både være sekulær lovgivning, men også med reference til f.eks. muslimsk lovgivning og de gudgivne grænser for menneskelig gøren og laden, der her artikuleres.

Som alternativ til denne legalistiske kritik med dens indbyggede fokusering på radikalismens handlinger kunne man stille spørgsmålet: Hvorfor er radikalisme – forstået som såvel islamistisk radikalisme, højre- og venstreradikalisme og f.eks. dyreværnsaktivisme - egentlig en dårlig ide, hvorimod den radikalitet eller radikale etiske fordring, der i en kristen tradition knytter sig til det kristne bud om, at "Du skal elske din næste som dig selv" umiddelbart forekommer at være en god ide.

Problemet er således ikke radikalitet i sig selv. Det, der gør den radikalisme islamisme og alle andre politiske radikalismer til en dårlig ide, er derimod, at den med reference til en sandhed, der i både moralsk og erkendelsesmæssig henseende er vaccineret imod kritik, tilsidesætter såvel moralske forhold og hensyn som politiske forhold og hensyn. Moral - f.eks. forstået som en forpligtelse på hvor-og-når-som-helst at tage vare om næstens liv og velfærd - har

således ikke nogen gyldighed i den radikale tænkning. Det samme gælder spørgsmål, der handler om politisk nytte og effektivitet, om politisk legitimitet og om principper for styring eller regulering.

Når den danske filosof K. E. Løgstrup karakteriserer terrorisme som et udtryk for "en intellektuel form for dumhed", refererer det bl.a. hertil, Han ser således terror eller terrorisme som enhed af personlig forurettelse og det, han benævner "tankens løb ud af én linje". Udgangspunktet er således en personlig forurettelse, der som følger af "tankens ligeløb" stiger til blind fanatisme uden forståelse for de moralske og politiske handlingsvilkår, som samfundet byder på, og med en indbygget blindhed over den sammensathed., der karakteriserer livet som menneske.

Man sagtens finde andre gode argumenter for, hvorfor religiøs og politisk radikalisme er en dårlig ide. Der er således ikke nogen grund til alene at abonnere på en legalistisk forankret kritik. Den "intellektuelle dumhed" kommer logisk før overtrædelsen af denne eller hin lovgivning. Pointen er først og fremmest, at "kampen mod terror", islamisk radikalisme og andre former for politisk radikalisme i sidste instans handler om at fastholde, forfine, selvfølgelige og i sidste instans gennemtvinge denne argumentation.

Litteratur

Svend Andersen: "Radikal" og "radikalisering" i luthersk politisk teologi, i: Tommy Brems Knudsen, Jørgen Dige Pedersen og Georg Sørensen (red.) *Danmark og de fremmede. Om mødet med den arabisk-muslimske verden*, (Academica 2009).

Franck Beck Lassen: Forløsning fra denne verdens onder, i: *Distinktion. Scandinavian Journal of Social Theory*, nr. 10 2005.

Marcus M. Payk: Fascination der Gewalt. Konservative Revolution und Neue Linke, *Zeithistorische Forschungen*, nr. 3, 2009.

Peter Waldmann: Radikalisierung in der Diaspora, Murmann Verlag, Hamburg 2009.